

Nog even niet in de hoek ...

Spel vormt de basis voor de ontwikkeling van het jonge kind. Om kinderen te kunnen laten spelen is een goed ingerichte speelleeromgeving essentieel. Deze keer doen we een klein stapje terug en staan we stil bij het beredeneerd voorbereiden van de omgeving op de start van het schooljaar.

Een nieuw schooljaar, een frisse start! Daar gaan we allemaal voor. Maar een frisse start is iets anders dan een sterke start. En dat het laatste, daar hebben jij en jouw leerlingen tot aan het einde van het schooljaar profijt van. Om deze sterke start te kunnen maken, is het zaak dat we ons diepgaand voorbereiden. Want: proper planning and preparation prevents a (piss) poor performance!*

Voorbereidingen treffen

Met het begrip 'de verrijkte omgeving' verbindt hoogleraar neuropsychologie Erik Scherder de fysieke omgeving met de emotionele omgeving. Waar de fysieke omgeving beredeneerd, doelgericht ingericht mag worden met kasten, tafels en passende materialen stelt hij dat deze enkel ontwikkelkracht bevat wanneer de emotionele omgeving ook gewaarborgd wordt. Kinderen moeten zich gezien, veilig en vertrouwd voelen. Een hele klus die dus onmogelijk binnen twee 'gouden' weken geklaard kan zijn. Om je gedegen voor te kunnen bereiden moet je daarom eerst een antwoord

hebben op de essentiële vraag: wie komen hier eigenlijk spelen? Daarbij ga ik ervan uit dat iedere kleuter de potentie heeft om tot rijk spel te komen en met de juiste instructie, zorg en aandacht zich voorspoedig zal ontwikkelen. Met voorgaande vraag daag ik je dus uit om te onderzoeken of je de instructiebehoefte van jouw groep op het gebied van spel goed in beeld hebt.

Aan de hand van de groepsoverzichten binnen jouw onderbouw kun je hier een concreet beeld van krijgen. Om vooruit te kunnen kijken, kijk je dus eerst terug naar de eindregistraties van het vorige schooljaar. Goede groepsoverzichten verschaffen je namelijk dé curriculaire kennis die

jij nodig gaat hebben om je materialen te selecteren, aanbod te plannen en beredeneerde inrichtingskeuzes te maken (zie Afbeelding 1). Daarbij maak ik in het spelaanbod onderscheid tussen het aanbod voor de startende, beginnende en gevorderde spelers in een groep. In iedere aanbodsfasen heeft de speler specifieke ondersteuningsvragen waar jij als leerkracht didactisch op in kunt spelen. Let wel: in de meeste groepen zijn de gevorderde spelers aan het einde van het schooljaar overgegaan naar groep 3 en start je het schooljaar met starters en beginners. Een mooi uitgangspunt om de omgeving en je aanbod gedurende de eerste maanden goed op af te stemmen.

Didactische stromen linken aan spelaanbod

Startende speler

Klein spel, weinig materiaal
Solistisch en spiegelend spel
Nabijheid ik gewenst

Het huis

Start op het speelkleed met bv wasmand met baby en attributen

Beginnende speler

Groot solistisch spel
Klein samenspel
Voorspelen van ik geeft spelimpuls

Het huis

Start in de keukenen tafel van de huishoek.

Ervaren/ gevorderde speler

Klein samenspel naar groot samenspel
Thematisch rollenspel
Vooraf plannen maken

Het huis

Start verbinden van de keuken en tafel met andere ruimtes
Verbinden van het huis met andere speleplekken

Afbeelding 1. Mogelijke didactische keuzes voor het spel in het huis passende bij de spelaanbodsfasen.

Spelen is een
complexe vaardigheid
die vele
ontwikkelingsdomeinen
beslaat

Itatur sum eum, nonsequas ut res-
tem. Event volorem quamusapide
plitatiorro tet, sitas que cum fugit
adis non eaquistiur, quidunt
volesto tatusaes aut eost

Onthoud dus de gouden regel: spelaanbod ontwikkelt zich van klein naar groot ofwel van eenvoudig naar steeds complexer. Observeer je eenvoudig en solistisch spelgedrag bij kinderen dan kun je hier didactisch op aansluiten door deze kinderen een beperkte hoeveelheid spelmaterialen aan te bieden en hen alleen te laten spelen of hooguit met één andere spelpartner. Een afgebakende spelplek

op een kleedje of in een hoepel kan startende spelers ook helpen om tot een hogere betrokkenheid te komen.

Bouwen aan spelconditie

Spelen is een complexe vaardigheid die vele ontwikkelingsdomeinen beslaat. Om die reden is het spelen met een hoge betrokkenheid dan ook te allen tijde het leren. Maar om binnen een kleutergroep daadwerkelijk tot spel te komen met een hoge betrokkenheid, moeten jonge kinderen al behoorlijk veel kunnen en durven.

Om ervoor te zorgen dat kinderen überhaupt tot spelen kunnen komen, moet er in een groep gericht gebouwd worden aan de spelconditie van de leerlingen. In de gouden, zilveren en bronzen weken van een schooljaar gaat dus enorm veel tijd zitten in het aanleren en inoefenen

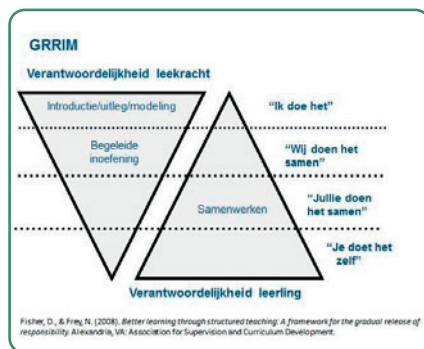

Bij het groepsspelen zet je in jouw spelkring steeds één materiaal centraal en laat daar alle kinderen tegelijk mee spelen

van alle onderdelen van het spelen. Zeker voor scholen waar gedurende het schooljaar nieuwe kinderen instromen zul je hier extra bewust mee om moeten gaan. Denk daarbij aan de spelstart, de gewenste sociale interacties met mogelijke spelpartners, de spelduur, de omgang met materialen en het afronden (opruimen). Er kan niet in een hoek of met spelmateriaal gespeeld worden als het voor de kinderen niet duidelijk is wat daar van hen wordt verwacht.

Vertragen

Plan veel tijd in om de kinderen in jouw groep (hernieuwd) kennis te laten maken met alle verschillende spelmateriaal in de groep. In deze periode zal het inzetten van het groepsspelen je snel veel inzicht geven in het spelgedrag van de kinderen in jouw groep. Bij het groepsspelen zet je in jouw spelkring steeds één materiaal centraal en laat daar alle kinderen tegelijk mee spelen. Dit kan bijvoorbeeld erg goed met de kleine blokjes of Duplo maar er zijn ook leerkrachten die deze

▲ Afbeelding 2. Model voor het geleidelijk overbrengen van verantwoordelijkheid (Fisher & Frey, 2008)

speldidactiek inzetten voor het puzzelen of kralenplanken. Tijdens het groepsspelen kun je een mooie speldemonstratie geven ('ik doe het voor') en de kinderen uitnodigen je na te doen ('wij doen het samen'). Om vervolgens langzaam enkel nog te aanschouwen wat er aan spel om je heen opkomt ('jullie en jij doen het zelf'), zie Afbeelding 2.

Bouw je aanbod langzaam uit. Wanneer kinderen dagen- of wekenlang met een zelfde aanbod aan spelmateriaal mogen werken, zorgen deze ervaringen voor de opbouw van vaardigheden én bakken met zelfvertrouwen. ▲

Meer lezen?

- www.veranderwijs.nl
- Erik Scherder, Jantje beton 2020
- Paul A. Kirschner, 2021

TIPS

- Het is heel normaal dat het bouwen aan een sterke spelconditie in een kleutergroep zeker tot aan de herfstvakantie duurt en regelmatig gedurende het schooljaar aandacht en tijd vraagt.
- Opruimen is een taak die kinderen het liefste ontlopen. Maar bij spelen hoort nu eenmaal opruimen. Probeer echt de 100 procentregel aan te houden. Er moet 100 procent naar behoren worden opgeruimd, iedere spelmoment en bij iedere spelplek. Dat kost aan de start van het schooljaar haast meer tijd dan het spelen zelf. Dit is zeer leerzame tijd dus schaam je nergens voor en neem dit mee in je planning.
- Selecteer materialen voor de eerste dagen van het schooljaar waarvan je zeker weet dat kinderen er succesvol mee aan de slag kunnen gaan. Dat je hoeken dus nog een paar dagen of weken op slot zijn en je kasten wat leeg, hoort daar gewoon bij.
- Vergeet niet dat veel jonge kinderen het kiezen nog moeten leren. Het leren kiezen uit twee zaken is gemakkelijker dan uit vijftien. Overdaad schaadt ook in dit geval en haastige spoed is ook niet goed.